

OSTRAVSKÁ
UNIVERZITA

UNIVERSITY OF SILESIA
IN KATOWICE

ŠIAULIŲ
UNIVERSITETAS

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ

*VI Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки та психології
«Особливі діти: освіта і соціалізація»*

CONFERENCE PROCEEDING

*of the 6th International Congress on Special
Education and Psychology
"Special Children: Education and Socialization"*

1-2 жовтня 2020 року
October 1-2, 2020

Запоріжжя, Україна
Zaporizhzhia, Ukraine

Міністерство освіти і науки України
Національна академія педагогічних наук України
Інститут спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України
Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна
навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ

**VI Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки та психології
«Особливі діти: освіта і соціалізація»**

CONFERENCE PROCEEDING

**of the 6th International Congress on Special Education and Psychology
"Special Children: Education and Socialization"**

1-2 жовтня 2020 року
October 1-2, 2020

Запоріжжя, Україна
Zaporizhzhia, Ukraine

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України (протокол № 8 від 05 жовтня 2020 р.) Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради (протокол № 3 від 27 жовтня 2020 р.)

Рецензенти:

Клопота Є. А., доктор психологічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та психології освітньої діяльності Запорізького національного університету

Павленко А. І., доктор педагогічних наук, професор, дійсний член Академії наук вищої освіти України, професор кафедри соціальної роботи комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради

Головні редактори:

Засенко В. В., дійсний член (академік) Національної академії педагогічних наук України, доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Нечипоренко В. В., доктор педагогічних наук, професор, ректор комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради

Редакційна колегія:

Прохоренко Л. І., доктор психологічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Гордієнко Н. М., доктор соціологічних наук, доцент, проректор з наукової роботи комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради

Маврін В. В., кандидат педагогічних наук, завідувач науково-методичного відділу комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради

Кудінова М. С., кандидат психологічних наук, методист науково-методичного відділу комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради

Галісва О. М., кандидат психологічних наук, методист науково-методичного відділу комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради

Ярмола Н. А., кандидат педагогічних наук, завідувач відділу інклюзивного навчання Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Особливі діти: освіта і соціалізація : збірник тез доповідей VI Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки та психології (Київ-Запоріжжя, 1-2 жовтня 2020 р.). Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2020. 310 с.

Special Children : Education and Socialization : 6th International Congress on Special Education and Psychology : Conference proceeding (Kyiv-Zaporizhia, October 1–2, 2020). Zaporizhia : Khortytisia National Academy Publishing, 2020. 310 pages.

ISBN 978-966-8157-88-2

Збірник тез містить матеріали, представлені на VI Міжнародному конгресі зі спеціальної педагогіки та психології «Особливі діти: освіта і соціалізація» (1-2 жовтня 2020 року). Напрями роботи конгресу: стратегії навчання дітей з особливими потребами в умовах реалізації концепції Нової української школи; освіта дітей з особливими потребами: міжнародний та вітчизняний досвід, інклюзивне навчання: реалії сьогодення, кадрове забезпечення системи освіти дітей з особливими потребами: підготовка, професійний саморозвиток, інноваційні технології психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами, комп'ютерні технології та дистанційне навчання дітей з особливими освітніми потребами, психолого-педагогічна допомога родинам дітей з особливими освітніми потребами. Збірник адресовано науково-педагогічним працівникам, викладачам, аспірантам, студентам, які цікавляться інноваційним розвитком системи освіти України, актуальними проблемами освіти і соціалізації дітей з особливими освітніми потребами.

УДК 376-056.26

ISBN 978-966-8157-88-2

© Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, 2020

ЗМІСТ

ВІТАЛЬНІ ЛИСТИ	10
ПЕРЕДМОВА	32
Шевцов А. Г., Никоненко Н. В. ЕТИЧНИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ КОДЕКС ВЧИТЕЛЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ.....	34
РОЗДІЛ 1. СТРАТЕГІЇ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	37
Баль Н. Н., Лемех Е. А., Феклістова С. Н., Філіпович І. В. ЗМІНА КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ЗАСАД ДІЯЛЬНОСТІ ПСИХОЛОГО-МЕДИКО- ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМІСІЇ ЯК ОСНОВА РЕОРГАНІЗАЦІЇ ЇЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	37
Бокіжанова Г. К., Голомазова Е. А. СУЧАСНА ПАРАДИГМА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ.....	39
Бондаренко А. Ю. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ Й УПРАВЛІННЯ ІНКЛЮЗИВНИМ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ	41
Возчикова Н. В. АКТУАЛЬНІСТЬ ТА ПЕРЕДУМОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ «ШКОЛИ ВІДПОВІДАЛЬНОГО БАТЬКІВСТВА» В УМОВАХ ЦЕНТРУ РАННЬОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ.....	45
Доценко О. О. ПОСЛУГА РАННЬОГО ВТРУЧАННЯ В УКРАЇНІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	48
Жанісбаєва Р. М., Бакарамова С. А. МЕТОДИЧНА СЛУЖБА ДОШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	50
Зінченко О. А. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	53
Маврін В. В. ОСВІТНЬО-СОЦІАЛІЗАЦІЙНА ТРАЄКТОРІЯ ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В ІНТЕРПРЕТАЦІЙНИХ ПАТЕРНАХ ПЕДАГОГІКИ ЖИТТЄТВОРЧОСТІ.....	56
Мосаєв Ю. В. ОБҐРУНТУВАННЯ КОНЦЕПТУ «NATURAL THERAPY» ЯК ІННОВАЦІЙНОГО НАРАТИВУ СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ	59
Науменко О. А., Петух Д. В. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПРОФІЛАКТИКИ ДИСКАЛЬКУЛІЇ У ДІТЕЙ З ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВИ	61
Нечипоренко В. В. КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ СОЦІАЛІЗАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСВІТНЬО- РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ ЗАКЛАДІВ У СУЧАСНОМУ КОРЕКЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ	63
Позднякова О. Л. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ СТАНОВЛЕННЯ ВИХОВНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТНЬО- РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО ЗАКЛАДУ	68
Рашкевич М. В. КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЛЬНА РОБОТА З ДІТЬМИ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ НА УРОКАХ ПРЕДМЕТА «ДИЗАЙН І ТЕХНОЛОГІЇ».....	72
Ревуцька О. В., Линдіна Є. Ю. КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД В ПРОФІЛАКТИЦІ МОВЛЕННЄВИХ ТА МІОФУНКЦІОНАЛЬНИХ ПОРУШЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	74
Сидорашко Д. О. СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	76

Талікова Г. Т. ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ.....	78
Федорова Н. В. ГУМАНІСТИЧНА ПАРАДИГМА У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ЛОГОПЕДІВ ЯК ВИМОГА СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	80
РОЗДІЛ 2. ОСВІТА ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ: МІЖНАРОДНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД.....	83
Бакарамова С. А., Жанісбаєва Р. М. РОЗВИТОК ПАМ'ЯТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	83
Бондаренко В. В. ДІТИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ: ПРОБЛЕМИ, ПЕДАГОГІЧНІ РІШЕННЯ	85
Боровик О. І. ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ МІОПІЇ У ДОРОСЛОГО НАСЕЛЕННЯ ТА У ДІТЕЙ.....	87
Гаврилова Н. В. ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОФІЗИЧНИХ ПАТОЛОГІЙ ДІТЕЙ ІЗ ІНВАЛІДНІСТЮ	90
Гордієнко Н. М. ОСВІТНЬО-РЕАБІЛІТАЦІЙНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ЗАСВОЄННЯ СОЦІАЛЬНИХ НОРМ УЧНЯМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В ПРОЦЕСІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ	92
Дорохіна О. М. ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ ТА ЕРГОТЕРАПІЯ МЕТОДАМИ ЙОГИ ДЛЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ.....	95
Дробот О. А. ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ 5 КЛАСІВ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ	97
Кіріллова А. О. ОСОБЛИВОСТІ КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ ЩОДО ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ НА ПРАКТИЧНОМУ РІВНІ ЧАСТИН МОВИ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ	101
Клочкова Ю. В. АКТУАЛЬНІСТЬ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ СТУДЕНТІВ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	103
Крайняк О. Є. ВІДДАЛЕНІ НАСЛІДКИ УШКОДЖЕНЬ ПЛЕЧА НА ЯКІСТЬ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ	105
Крапіва Д. М. МЕТОДИ ОЦІНКИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПАЦІЄНТІВ З НЕВРОЛОГІЧНИМИ ЗАХВОРЮВАННЯМИ.....	107
Липа В. О. ДЕЯКІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЗРІЛОСТІ ОСІБ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ В СИСТЕМІ КОРЕКЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	109
Лопатинська Н. А. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ	112
Маковій М. Ю. КІНЕЗІОЛОГІЯ ЯК ІННОВАЦІЙНА МЕТОДИКА РОЗВИТКУ РУХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ДИТЯЧИМ ЦЕРЕБРАЛЬНИМ ПАРАЛІЧЕМ	115
Павленко А. І. БІОГРАФІЧНИЙ МЕТОД ПЕДАГОГІКИ ЖИТТЄТВОРЧОСТІ У СОЦІАЛЬНО- ПЕДАГОГІЧНІЙ РОБОТІ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	117
Перекопська М. С. РОЛЬ АРТ-ПЕДАГОГІЧНИХ МЕТОДІВ У ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ КРЕАТИВНОСТІ ПІДЛІТКІВ	119

Петриченко Н. Л. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ... 121	121
Свиридович І. А., Литвин М. І. FORMATION OF DIALOGIC SPEECH AMONG STUDENTS WITH INTELLECTUAL INSUFFICIENCY 123	123
Свіріденко О. Г. ФОРМУВАННЯ ЗВУКО-СКЛАДОВОЇ СТРУКТУРИ СЛОВА У ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ 125	125
Сілявіна Ю. С. ЗАРУБІЖНА ПРАКТИКА ПЕДАГОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ..... 127	127
Суятинова К. Є. СУПРОВІД ВИХОВАТЕЛЯ-ТЮТОРА ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ 132	132
Чумаченко В. В. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ..... 135	135
Шалтаєва Р. Ж., Сарбасова К. А. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОВИ МОЛОДШИХ ДОШКІЛЬНЯТ..... 137	137
Шилєнкова Л. В. ПРИНЦИПИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТРАЄКТОРІЇ РОЗВИТКУ ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В СУЧАСНІЙ ДИДАКТИЦІ..... 140	140
Шинкаренко О. О. ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМ ЗОРУ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ 142	142
РОЗДІЛ 3. ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ 145	145
Білінська Г. Д. ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ДІТЕЙ З ЦЕРЕБРАЛЬНИМ ПАРАЛІЧЕМ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО КЛАСУ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ 145	145
Бодунова Т. О. КОРЕКЦІЙНА ПРОГРАМА ДЛЯ ДІТЕЙ З ПРОБЛЕМАМИ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ МЕТОДАМИ СХІДНИХ ГІМНАСТИК..... 147	147
Бойко О. С. БЕЗБАР'ЄРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ДЛЯ ЛЮДЕЙ ЩО ПЕРЕСУВАЮТЬСЯ НА КРІСЛІ КОЛІСНОМУ 149	149
Биліно М. В. ДІЯЛЬНІСНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ УМІНЬ УЧНІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ НЕДОСТАТНІСТЮ 151	151
Волкова С. С. ФОРМУВАННЯ ПОБУТОВИХ НАВИКІВ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ У ДІТЕЙ 3–4 РОКІВ З ЗАТРИМКОЮ ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ 153	153
Джус О. В. ІНДЕКС ІНКЛЮЗІЇ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ «ДИТИНИ ЩАСЛИВОЇ» (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ТВОРЧОЇ СПАДЩИНИ А. МАКАРЕНКА) 155	155
Ковшар О. В. АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В СУЧАСНОМУ ЗДО..... 157	157
Львовчкіна С. О. КОРЕКЦІЙНА РОБОТА НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ ЯК ДІЄВИЙ ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ З ТОТАЛЬНОЮ АБО ЧАСТКОВОЮ СЛІПОТОЮ 159	159

Макарова Н. В. РОЗГЛЯД ІНСТРУМЕНТІВ ОЦІНЮВАННЯ ДЛЯ КОДУВАННЯ ЗА МКФ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ.....	162
Мотренко Ю. О. КОРЕКЦІЙНА РОБОТА ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ В СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ ДЛЯ ДІТЕЙ З ПРОБЛЕМАМИ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ... 163	163
Ніколенко Л. М., Shilonova V. ДО ПИТАННЯ ПРО СОЦІАЛЬНУ КОМПЕТЕНТНІСТЬ ДІТЕЙ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ	165
Саєнко Т. А. РОЛЬ НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ПРОЦЕСУ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З БУЛЬБАРНОЮ ДИЗАРТРІЄЮ.....	166
Сасіна І. О., Тімакова Ю. В. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ.....	168
Серьоженко С. Г. ГОТОВНІСТЬ ВИПУСКНИКІВ ІНТЕРНАТНИХ ЗАКЛАДІВ ДО САМОСТІЙНОГО ЖИТТЯ ЯК АКТУАЛЬНА НАУКОВА ПРОБЛЕМА.....	170
Соловйова-Зубкова Ю. Ю. ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ.....	172
Сорокіна О. М. ШЛЯХИ ПРОФІЛАКТИКИ ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ БУЛІНГОВОЇ ПОВЕДІНКИ В МЕЖАХ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ.....	174
Стельмакова Ю. І. ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМАТИКИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО- ПОБУТОВИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ТА ДІТЕЙ ГРУПИ РИЗИКУ	176
Теплякова О. Г. ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННСВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ЗАСОБАМИ МОВНОЇ ІМПРОВІЗАЦІЇ В УМОВА ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ.....	178
Ходаковська Л. В. ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....	181
Храпченкова Н. І., Ховрич А. А. ХАРАКТЕРИСТИКА МОВНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ В ДОШКІЛЬНОМУ ВІСІ.....	182
Худик А. А. ПРОБЛЕМИ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ, ЕРГОТЕРАПІЇ У ПРОЦЕСІ РОБОТИ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.....	185
Чуйкіна Л. А. СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ ЗАСОБАМИ ЗОБРАЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	188
Шрам С. М. ПЛАТЕС ЯК ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	190
РОЗДІЛ 4. КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ: ПІДГОТОВКА, ПРОФЕСІЙНИЙ САМОРОЗВИТОК.....	192
Brykova A. S., Chigir T. K. METHODICAL SUPPORT OF INFORMATICS TEACHERS IN CONDITIONS OF INCLUSIVE EDUCATION	192
Sushkova A., Okulicz-Kozaryn W. WAYS OF IMPLEMENTATION OF THE CULTURE OF NON-VIOLENCE IN THE UPBRINGING OF YOUTH OF THE REPUBLIC OF BELARUS.....	194

Галієва О. М. ЗМІСТ ПРОГРАМИ ЩОДО РОЗВИТКУ САМОРЕГУЛЯЦІЇ СИТУАТИВНОЇ ТРИВОЖНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ	196
Гужва О. І. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ	198
Кетлер-Митницька Т. С. ІНТЕРНАЛЬНІСТЬ У СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНО-ВАЖЛИВИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛЬНИХ ПСИХОЛОГІВ.....	200
Козлюк О. А. ПЕДАГОГІЧНА ТВОРЧІСТЬ ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНІХ ЛОГОПЕДІВ.....	202
Косовська А. О. КОМАНДНО-КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ КОРЕКЦІЙНОГО ПЕДАГОГА	204
Лебедик Л. В. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ І КОРЕКЦІЙНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ОСВІТИ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ	206
Лемех Е. А. ФУНКЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЦЕНТРУ КОРЕКЦІЙНО- РОЗВИВАЛЬНОГО НАВЧАННЯ І РЕАБІЛІТАЦІЇ В ГАЛУЗІ ОЦІНКИ ЯКОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ОСІБ З ТЯЖКИМИ ЧИСЛЕННИМИ ПОРУШЕННЯМИ	208
Муравська О. А. СОЦІАЛІЗАЦІЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПЕДАГОГІЧНОГО ФАХОВОГО КОЛЕДЖУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ (З ДОСВІДУ РОБОТИ).....	211
Ніколенко Л. М., Нічуговська Л. І. НОВІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНО ОРІЄНТОВАНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	213
Ротко О. М. КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ	216
Сташук О. О. ДО ПРОБЛЕМИ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ.....	218
Стрельников В. Ю. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ І КОРЕКЦІЙНИХ ПЕДАГОГІВ	221
Чупахіна С. В. ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	223
Шолохова Є. В., Шамрицька В. С. ІПОТЕРАПІЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ІЗ ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	226
РОЗДІЛ 5. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	229
Андріянова О. В. КАЗКОТЕРАПІЯ ЯК СУЧАСНИЙ МЕТОД РОБОТИ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.....	229
Бойко О. О. ОСОБЛИВОСТІ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗНМ ІІІ РІВНЯ	231
Васильєва Т. М. РЕАБІЛІТАЦІЯ ДІТЕЙ ЧЕРЕЗ СПІЛКУВАННЯ З ПРИРОДОЮ	232

Веремєєва Н. С. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ З ДЦП, СХИЛЬНИХ ДО ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ.....	234
Воронська Н. О. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ТРЕНІНГ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІДЛІТКІВ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ.....	236
Губарь О. Г. МОВЛЕННЄВА КОМПЕТЕНЦІЯ ПІДЛІТКІВ З ФОНЕТИЧНИМИ ПОРУШЕННЯМИ.....	238
Дерев'янку Н. П. ТЕРАПЕВТИЧНІ САДИ ДЛЯ ГАРДЕНОТЕРАПІЇ.....	240
Доновська С. В. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ	241
Жадленко І. О. ОСОБЛИВОСТІ МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ	243
Жанісбаєва Р. М. ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ І МЕТОДИ РОБОТИ В ДОШКІЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ.....	245
Жила Н. О. ОСОБЛИВОСТІ КОРЕКЦІЇ ЗАГАЛЬНОГО І ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТИЧНОГО СПЕКТРА.....	251
Завгородній М. П. АНАЛІЗ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ В ГАРДЕНОТЕРАПІЇ	253
Клопота Є. А. ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ СУСПІЛЬСТВА ДО ІНТЕГРАЦІЇ ЛЮДЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ.....	255
Кобець О. В., Бредіхіна Ю. Л. КОЛІР ЯК ВАГОМА СКЛАДОВА У КОМПЛЕКСІ ЗАСОБІВ ГАРДЕНОТЕРАПІЇ.....	257
Козарик О. С. СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДІТЕЙ З РУХОВИМИ ОБМЕЖЕННЯМИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ.....	259
Кравченко В. П. ДО ПРОБЛЕМИ ОПАНУВАННЯ ПРИКМЕТНИКОВОЇ ЛЕКСИКИ УЧНЯМИ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ З МОВЛЕННЄВИМИ ПОРУШЕННЯМИ.....	262
Кудінова М. С. РОЗВИТОК СТРЕСОСТІЙКОСТІ УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ	264
Околович О. С. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СУПРОВОДУ ДІТЕЙ У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ПРОЦЕСІ.....	267
Руденко Н. М. РОЗВИТОК ЕМПАТІЇ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ ІІІ-ГО РІВНЯ	269
Сафронова К. С. ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	271
Турубарова А. В. ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ УЧНІВ З ПОРУШЕННЯМ ФУНКЦІЙ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ	272
Хорошков Л. М. СТАНОВЛЕННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ГАРДЕНОТЕРАПІЇ У ЗАКЛАДИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	275

Шитова Ю. М. ПСИХО-ЕМОЦІЙНИЙ АСПЕКТ ВПЛИВУ ТАНЦЮВАЛЬНО-РУХОВОЇ ТЕРАПІЇ НА СТАН ШКОЛЯРІВ.....	277
Шолохова Є. В. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ДІАГНОСТИКИ РІВНЯ СФОРМОВАНОСТІ ПРАКСИЧНИХ ФУНКЦІЙ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ІЗ МОТОРНОЮ ДИСФУНКЦІЄЮ.....	278
Шульга С. П. РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОЇ ФУНКЦІЇ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРА ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ.....	281
РОЗДІЛ 6. КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.....	283
Грицюк Н. О. ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.....	283
Книш Є. В. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВІЙ РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ- ЛОГОПЕДА (НА ПРИКЛАДІ СЛУХОМОВЛЕННЕВОГО ТРЕНАЖЕРА «ВИДИМА МОВА»).....	285
Миронова С. П. ВИКЛИКИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ.....	287
Сарбасова К. А., Нуркенова Г. К. ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ – ВИМОГА ЧАСУ.....	289
Смоляк В. М. ДО ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ У ПЕДАГОГІЧНОМУ ФАХОВОМУ КОЛЕДЖІ.....	291
РОЗДІЛ 7. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ДОПОМОГА РОДИНАМ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.....	293
Дробот О. А. ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ 5 КЛАСІВ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ.....	293
Серьоженко С. В. ПЕРЕДУМОВИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ДЕВІАНТНОГО МАТЕРИНСТВА.....	296
Суслова Х. О. ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ У СТАРШОКЛАСНИКІВ.....	298
Федоренко М. В., Федоренко М. І. ПСИХОЛОГІЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ В СИСТЕМІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ДІТЯМ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ.....	299
Червоненко К. С. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ БАТЬКІВ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.....	301
Шевчук В. В. НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ БАТЬКІВ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.....	303
РЕЗОЛЮЦІЯ.....	306

допомоги опанувати освітню програму. Також важливо, щоб батьки дітей з особливими освітніми потребами брали участь у процесі розвитку та навчання своїх дітей, розуміли перспективу розвитку своєї дитини, приймали свою відповідальність. Таким батькам обов'язково потрібен саме психологічний супровід.

Можна зазначити, що суттєво важливою стає роль педагогічних працівників та батьків дітей з нормальним нейротиповим розвитком: вони мають займати активну позицію співпраці та підтримки родини, де виховується дитина з особливими освітніми потребами.

Важливим є те, щоб вихователі розуміли сутність інклюзивної освіти, впроваджували інклюзивну практику, взаємодіяли з батьками дітей з особливими освітніми потребами, зі спеціалістами психолого-педагогічного супроводу, реалізовували зміст індивідуальної програми розвитку.

Отже, саме під час супроводу реалізуються інклюзивні підходи щодо соціальної адаптації та розвитку дошкільників, використовуються ефективні методи та прийоми в роботі, відбувається взаємодія з батьками і педагогічними працівниками.

Список літературних джерел

1. Гафари Э. А. Организационно-педагогические условия обучения детей с ограниченными возможностями здоровья средствами инклюзивного образования (на материалах Исламской республики Иран). Душанбе, 2012. 23 с.

2. Клопота Є. А. Психологічні основи інтеграції в суспільство осіб з вадами зору : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2014. 408 с.

3. Кобильченко В. В. Психологічний супровід дітей дошкільного віку з порушенням зору : монографія. Інститут спеціальної педагогіки НАПН України. Полтава : ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2015. 205 с.

4. Луценко І. В., Компанець Н. М., Коваль Л. В. Психологічний супровід дитини з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання : навч.-метод. посіб. Київ : Видавнична група «Атопол», 2018. 100 с.

5. Степанова Н. А., Лещенко С. Г., Хаидов С. К. Психолого-педагогическое сопровождение семи ребенка с ограниченными возможностями здоровья: организация, содержание, воспитание, технологи. Тула : Тульское производственное полиграфическое предприятие, 2016. 417 с.

УДК 37.015.3:177.74:376-056.264-053.4

Руденко Н. М.,

кандидат психологічних наук,

доцент кафедри педагогіки і психології

(дошкільної та корекційної) ім. проф. Поніманської Т. І.,

Рівненський державний гуманітарний університет, м.

Рівне, Україна

РОЗВИТОК ЕМПАТІЇ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ ІІІ-ГО РІВНЯ

Найважливішим компонентом емоційного розвитку дитини дошкільного віку є розвиток емпатії. Емпатія – це соціальна емоція. Вона дозволяє людям краще розуміти почуття і мотиви інших, співчувати і активно відгукуватися на їх почуття [1]. Особливо гостро питання розвитку емпатії постає в умовах наявності своєрідності психофізичного розвитку, що проявляється у дефіциті певних функцій і справляє негативний вплив на особистісний розвиток, виступаючи в подальшому суттєвою перешкодою на шляху до соціалізації осіб з особливими освітніми потребами [2]. Діти з порушеннями мовленнєвого розвитку (ПМР) є однією з таких категорій. Беззаперечно, емпатія вдосконалюється упродовж життя людини, але, як відомо, саме у дошкільному віці створюється підґрунтя для її успішного розвитку, що обумовлює актуальність даної проблеми.

Метою нашого дослідження була розробка і впровадження програми з розвитку емпатії у дітей з ІІІ рівнем ЗНМ засобами психологічного тренінгу.

Досягнення поставленої мети передбачало вирішення конкретних завдань дослідження: теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження; аналіз особливостей розвитку емпатії у дітей з ПМР; здійснення діагностики рівня емпатії у дошкільників ПМР та у дітей з нормальним мовленнєвим розвитком; розробка та експериментальна перевірка програми з розвитку емпатії у дітей дошкільного віку з III рівнем ЗНМ.

Теоретичну основу дослідження становили роботи таких зарубіжних вчених, як Р. Даймонд, Ф. Олпорт, А. Сміт, Г. Спенсер, Е. Тітченер, Т. Рібо, М. Шелер, В. Штерн та ін. А також вітчизняних психологів: В. Бойко, Л. Виговська, Т. Гаврилова, Л. Журавльова, С. Максименко, О. Саннікова, В. Кротенко, І. Юсупов та ін.

Під час вирішення визначених завдань застосовувались наступні методи дослідження: теоретичні: аналіз, синтез, порівняння; емпіричні: спостереження, анкетування, методика «Вивчення розуміння емоційних станів людини» (Г. А. Урунтаєва, Ю. А. Афонькіна) [3], «Незакінчені розповіді» (Т. Гаврилова) [1], авторський тест для батьків; методи обробки даних.

Дослідження проводилось під нашим керівництвом студентами – членами наукового гуртка з логопсихології кафедри педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) імені проф. Поніманської Т. І. Рівненського державного гуманітарного університету. Експериментальною базою дослідження став Центр всебічного розвитку «Перлінка» м. Рівного. У дослідженні брали участь діти старшого дошкільного віку. Загальна кількість респондентів – 31, серед них 15 дітей, що мають ПМР і 16 дошкільників з нормальним мовленнєвим розвитком.

Аналіз літератури показав, що незважаючи на чимале число досліджень, знання про особливості емпатії у дітей різних вікових груп носять швидше фрагментарний, «мозаїчний» характер.

За результатами першого етапу нашого дослідження ми дійшли висновку, що діти без ПМР більш здатні то співчуття та співпереживання. У дітей з нормальним мовленнєвим розвитком переважає гуманістичний тип емпатії (69 %), а у дітей з ПМР – егоцентричний (80 %).

На другому етапі ми сформували експериментальну (ЕГ) і контрольну (КГ) групи дошкільників з III рівнем ЗНМ. Нами було розроблено програму з розвитку емпатії, метою якої була профілактика агресивності; формування позитивної моральної позиції, формування емпатійних установок тощо. Корекційно-розвиткова робота в ЕГ базувалася на аналізі, обговоренні (емпатійне слухання, діалогічне спілкування), новому програванні (гра-драматизація), усвідомленні власних емпатійних реакцій та особливостей емпатійних ставлень інших людей (інтерпретація внутрішнього світу іншої людини) під час перегляду фрагментів відеозаписів, обговоренні емпатогенних ситуацій. Ефективність програми була підтверджена на контрольному етапі дослідження. Високий рівень емпатії показало 3 дітей ЕГ (37,5 %), що на 37,5 % більше, ніж в обстежуваних дітей КГ, низький рівень було виявлено лише у 1 дитини ЕГ (12,5 %), що на 30,35 % менше від результатів дошкільників КГ.

Результати науково-дослідної роботи були впроваджені в освітній процес Центру всебічного розвитку «Перлінка» м. Рівного. Основні висновки дослідження було представлено на батьківських зборах і педагогічній раді даного закладу.

Список літературних джерел

1. Гаврилова Т. П. Эмпатия и ее особенности у детей младшего и среднего школьного возраста : дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Москва, 2009. 179 с.
2. Журавльова Л. Н. Психологія емпатії : Монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2007. 328 с.
3. Урунтаева Г. А., Афонькіна Ю. А. Практикум по детской психологии. Москва : Просвещение, Владос, 1995. 212 с.